

Att hålla tal – om bekräftelse

Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Anpassning av språk, innehåll och disposition till syfte, mottagare och sammanhang - Svenska/Svenska som andraspråk, Årskurs 7-9

Syfte

Eleverna lär sig att förbereda en muntlig presentation, hur retoriska figurer kan användas och uppmärksammar faktorer som påverkar ett tal. Presentationen kan antingen framföras eller spelas in.

Läraren reflekterar

Eleverna fick bestämma om de ville framföra och/eller spela upp talet för klassen eller inte. Den frågan visade sig vara avgörande för vad talet skulle handla om. Många valde att inte spela upp och vågade då ta ut svängarna, både i talets utförande och innehållsmässigt. En liten brasklapp för att arbetet inte ska utvecklas till en själslig och självutlämnande uppgift kan vara att styra frågor om *de negativa aspekterna* mot litteraturen och enbart använda egna erfarenheter, om eleverna så vill, i samband med *det som är positivt*.

Förberedelser och metod

STEG 1: Läs litteratur som på olika sätt handlar om *bekräftelse* eller brist på positiv sådan. Låt eleverna fundera på och samtala om texterna. Diskutera texterna på olika plan (i texten, under ytan (inferenser), samt utanför texten/kopplingar till eleven/samhället).

STEG 2: Gå igenom viktiga delar och visa hur ett tal kan byggas upp. Berätta om retoriska figurer och låta eleverna enskilt och parvis hitta på egna små texter till varje figur. Lyft elevexempel i helklass och anslå på lämpligt ställe (digitalt eller i klassrummet).

STEG 3: Lyssna på några tal och lyft fram antingen talets delar/uppbyggnad eller retoriska figurer.

STEG 4: Introducera uppgiften. Bestäm hur omfattande talet ska vara (i tid och/eller textens längd).

Förslag på litteratur

- "Man vill bli älskad, i brist därpå beundrad, i brist därpå fruktad, i brist därpå avskydd och föraktad. Man vill ingiva människorna något slags känsla. Själen ryser för tomrummet och vill ha kontakt till vad pris som helst." ur Doktor Glas, (Hjalmar Söderberg)
- Inledningen ur Ondskan (Jan Gulliou)
- En ovälkommen (August Strindberg)
- Det osynliga barnet (Tove Jansson)
- Inledningen av Ronja Rövardotter (Astrid Lindgren)

Viktiga delar – Ett bra tal

Följande delar bör eleverna tänka på:

- Etos (karaktär). Den som lyssnar ska känna ett förtroende för talaren. Knep för att lyckas med detta är att anpassa språket till mottagaren, välja ord med omsorg, använda ett korrekt språk och vara autentisk.
- Patos (känslor). Den som lyssnar ska bli berörd. Knep för att lyckas är att använda ett målande språk med färgstarka beskrivningar, samt berätta om personnära exempel.
- Logos (förnuft). Talet ska hänga ihop logiskt. Knep för att lyckas med detta är att använda fakta, statistik, citat

och hänvisa till kunniga personer, till exempel forskare.

- Talets uppbyggnad med inledning, presentation (av ämnet), framställande (baserat på kronologi, personer eller händelser), avslutning.

Retoriska figurer

- Personifiering: när abstrakta saker som inte går att ta på får mänsklig företeelse, exempelvis "Ensamheten tog mig på en seglats runt jorden" eller "Jag seglade runt jorden i min ensamhet".
- Liknelse och metafor: att jämföra och/eller likna vid något annat, ex: "Han är som en ängel" och "Han var min tappra riddare".
- Alliteration: När samma ljud eller bokstav upprepas. Exempel: "Farlig, fasanfull, fanatisk var Eriks pappa...." "Ensam, exkluderad, egendomlig ... så kände sig ...".
- Upprepning: när samma sak upprepas. Exempel: "Jag orkar inte, orkar inte". Du behöver inte göra upprepningen "efter varandra" utan den kan återkomma med jämna mellanrum, till exempel som i Att döda ett barn (Stig Dagerman) och raden "Mannen som ska döda ett barn", eller Martin Luther Kings "I have a dream that one day.../I have a dream...."
- Ironi: Du säger en sak, men menar en annan.
- Retoriska frågor: Ställ en fråga som du själv besvarar. Exempel: "Vet ni hur det känns att...? Det vet jag. Så här...."

Exempel på tal

[Tim Minchin](#), [Martin Luther King](#), [Emma Watson](#)

Arbetsuppgiften

Människan har ett stort behov av positiv bekräftelse för att må bra och utvecklas. Negativ uppmärksamhet får motsatt effekt. Du ska skriva och hålla ett tal om hur en människa påverkas av positiv, negativ eller ingen uppmärksamhet alls.

Använd exempel ur litteraturen som du har läst. Du kan även använda egna (positiva) erfarenheter och/eller resonera på ett allmänt plan. Talet ska publiceras i det tänkta radioprogrammet "Ungdomar talar om bekräftelse".

Lgr22 Syfte

Utveckla förmåga att formulera sig och kommunicera i tal och skrift, urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer.

Förmåga att anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang.

Förmåga att läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften.

Centralt innehåll

Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Anpassning av språk, innehåll och disposition till syfte, mottagare och sammanhang. Talmanus samt analoga och digitala verktyg för att planera och genomföra muntliga presentationer.

Betygskriterier

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som utvecklar samtalen och diskussionerna **väl**.

Eleven framför åsikter med **väl** underbyggda argument. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga

framställningar med **väl fungerande** struktur och innehåll och **god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **god** språklig variation, **väl fungerande** struktur och innehåll samt **god** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer språkliga normer på ett **väl fungerande** sätt.